

Малімон В. І.

*кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри державного управління
та місцевого самоврядування,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу*

м.Івано-Франківськ

САМОТНІСТЬ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ПОШУК ВНУТРІШНІХ СМИСЛІВ

Актуальність дослідження. Однією із характерних ознак сучасного світу є стрімкий поступ комп'ютерних технологій, які інтенсивно впроваджуються в щоденному житті соціуму. Проте, незважаючи на зазначений прогрес у сфері технічних та інформаційних технологій, сучасний індивід схильний до переживання таких екзистенційних проблем, як: відсутність мети та сенсу життя, втрата свободи, любові, дружби й можливості самореалізації, відчай і тривога перед майбутнім, відчуття самотності. Сучасна людина, відчуваючи екзистенційний вакуум і самотність, шукає шляхи та засоби їх подолання. Одним із таких засобів постає віртуальна реальність, у якій індивід шукає спілкування та інформацію, що допоможуть подолати соціальну депривацію у прямому й переносному значенні.

Отож, проблема феномену самотності в соціальних мережах є особливо актуальною в сучасному суспільстві у зв'язку з низкою екологічних, економічних, політичних, культурних умов, які продукують у людини відчуженість і міжособистісну, і загальнокультурну.

Аналіз останніх публікацій. Феномен віртуальної реальності досліджують такі зарубіжні та українські вчені, як: Я. Башманівська, Є. Уханов, Л. Фльорко, Н. Цой, Ш. Таркл та інші. Проте, залишається малодослідженим зв'язок віртуальної реальності з проблемою самотності людини.

Виклад основного матеріалу. Загальновизнано, що найпоширенішим різновидом самотності є її соціальний вимір. Вживання терміна «самотність»

завичай пов'язане зі ситуаціями, коли є прикре відчуття перебування на самоті, без товариства інших людей. Соціальна самотність завжди супроводжується браком стосунків, особливо інтимності, у яких особа, як соціальна істота, має незаперечну потребу. Тому можна висувати твердження, яке сприймається як аксіома, що кожен має свою міру і рівень міжлюдської інтерсуб'єктивної інтимності.

З цього погляду, самотність, у своєму найглибшому вимірі, є браком суспільної інтимності. Ступінь і рівень соціальної самотності залежить від щільності соціальних зв'язків і вплетеності в них індивіда. Визначаючи ступінь самотності, потрібно враховувати, по-перше, кількість соціальних мереж, у які інтегрована особа, по-друге, їхню інтенсивність, по-третє, їхній масштаб (родина, сусіди, суспільство, держава чи зв'язки з людством як таким). Брак дружніх стосунків характерний для індивідуальної самотності. Ця самотність зумовлена також відсутністю в особі провідної соціальної ролі в мережі суспільних взаємин, якщо вона на неї претендує. Обмежене коло стосунків у життєвому світі особи сприяє вияву соціальної самотності у формі неадекватної прихильності на основі кровних чи родинних зв'язків. Брак родини, батьків, братів і сестер, дідусів і бабусь, тітки чи дядька збільшує ризик соціальної самотності в тому разі, якщо особа не може чи не здатна встановити з іншими особами душевно-інтимні стосунки [4, с. 32-33].

Російський філософ Є. Уханов звертає увагу на деякі особливості психіки і світосприйняття людини, яка занурена у віртуальну реальність. Він констатує, що відбувається порушення у сприйнятті простору і часу [3, с. 72]. Іншою особливістю, на думку філософа є те, що психічні образи, які виникають під впливом віртуальної реальності, сприймаються індивідом як реальні й об'єктивно існуючі. Людина сприймає віртуальний світ не як продукт власної психічної діяльності — уяви, а як об'єктивну реальність. Віртуальні об'єкти у віртуальній реальності Є. Уханов характеризує через поняття «симулякр» та «симуляція» [3, с. 74].

Далі Є. Уханов пише, що людина у віртуальній реальності постає як «маска», що може змінюватись і приховувати дійсну сутність індивіда. Відрив власного «Я» від оточуючої соціальної реальності і перенесення його у віртуальну реальність відриває «Я» від тої ідентичності, яка була актуальна у реальному світі. У цьому випадку відбувається ідентифікація індивіда відповідно до віртуальної реальності, за рахунок сприйняття її як актуалізованої реальності [3, с. 80].

На думку Є. Уханова, спілкування у віртуальній реальності не носить ціннісно-орієнтованого характеру, адже людина, по-перше, розмінює своє реальне Я на віртуальне, і таким чином губить його; по-друге, шукаючи іншого суб'єкта спілкування, знаходить лише віртуальний об'єкт.

Підводячи підсумки філософських роздумів Є. Уханова, звернемо увагу, що самотність у світі віртуальної реальності — це туга та прагнення до спілкування з іншим суб'єктом. Однак відбувається самообман людини — у віртуальному світі не існує реального «Я» та реального «Я» Іншого, а лише віртуальні об'єкти, процес взаємодії яких не здатен подолати стан самотності. Натомість, людина має заперечити своє «Я» віртуальне, усвідомити власну ідентичність у реальному світі, усвідомити власну самотність, зрозуміти її сутність і взяти відповідальність за вирішення цієї екзистенційної проблеми [1].

Аналізуючи залежність людини від віртуальної реальності, Н. Цой виокремлює декілька причин її виникнення: соціальна дезорганізація, слабка соціальна інтеграція, низький рівень самоконтролю, соціальна тривожність, низька самооцінка, депресивні стани. Будь-яка з цих причин, або їх сукупність можуть викликати залежність від віртуальної реальності, що обумовлює формування відчуття самотності.

Однією із причин занурення людини у віртуальну реальність є відчуття самотності у реальному соціальному середовищі. Позбавленість реального спілкування та відсутність змоги бути почутим і зрозумілим для іншого обумовлює пошук виходу з кризового стану. Таким виходом постає втеча у

віртуальну реальність, де індивід шукає відчуття єдності з навколишнім світом та іншими суб'єктами, нехай і віртуальними.

Натомість, стан самотності може бути не лише причиною занурення у віртуальну реальність, а й наслідком. Людина спочатку, не відчуючи самотності, через деякі причини (прагнення розваг, залежність від мережі Інтернет, професійні потреби тощо) може надто заглиблюватись у віртуальну реальність, одночасно пориваючи реальні соціальні контакти. Дослідниця Н. Цой підкреслює, що часте перебування за комп'ютером «послаблює здатність швидко переключатися на інші види діяльності, викликає проблеми з концентрацією уваги, обмежує емоційні контакти і спілкування з близькими та друзями...» [5, с. 98-99].

«Самотність — найпоширеніша хвороба наших днів», — відмічає професорка Шеррі Таркл у своїй книзі «Самотні разом» (Alone Together) [7]. Проте самотність сьогодні не така, якою вона була раніше. Людина — соціальна тварина, і після того, як соціальні мережі змінили уявлення про людські стосунки, людина також змінилася.

Все виглядало оптимістично: у світі індивідуалістів соціальні мережі надали безмежний доступ до дружби. Однак виявилось, що вони лише відволікають людину від побудови реальних стосунків, спрямовують її увагу на саму себе та роблять її самотньою [6].

Фахівці з Мічиганського Університету встановили, що соціальні мережі роблять людину нещасною. З одного боку, Facebook дозволяє спілкуватися в будь-який час, обмінюватися інформацією. При цьому з іншого боку, соціальна мережа знижує рівень благополуччя людини.

Останні статистичні дані продемонстрували, що 63 % користувачів Facebook в США відвідують сайт щодня, в той час як 40 % користувачів відвідують його декількох разів на день. Американці витрачають в середньому 7,6 годин на місяць на використання соціальних мереж.

Природно, соціальні мережі викликають у людини звикання, скрашуючи самотність або відволікаючи від повсякденних турбот.

Найчастіше людину в соціальній мережі більше не цікавить кар'єрний ріст або підвищення кваліфікації і навіть розширення кругозору, шляхом прочитання художніх літературних творів та осягнення прикладних наук.

Автори також підкреслюють, що особливою популярністю соціальні мережі користуються у людей, які відчують тривогу і соціальну незахищеність. Також у деяких користувачів соціальних мереж падає самооцінка, що як наслідок призводить до втрати настрою, а іноді і до депресії [2].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумки, слід зауважити, що слабка соціальна інтеграція, соціальна дезорганізація, відчуття самотності у реальному світі змушують індивіда шукати психологічного комфорту у віртуальній реальності. Однак те, що віртуальний світ дійсно допоможе людині подолати стан самотності є ілюзією. Втеча у віртуальну реальність — це не вирішення проблеми самотності, а лише тимчасова втеча від неї.

Список використаних джерел:

1. Башманівська Я. В. Віртуальна реальність як чинник зростаючого усамітнення людини / Я. В. Башманівська [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/9746/1/3.pdf>.
2. Соціальні мережі негативно впливають на благополуччя людини [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://cikavosti.com/sotsialni-merezhi-negativno-vplivayut-na-blagopoluchchya-lyudini>.
3. Уханов Е. В. «Смерть» субъекта в сетевых коммуникациях / Е. В. Уханов // Наука и образование. — 2006. — № 3. — С. 68–81.
4. Фльорко Л. Соціальна самотність сучасної людини як філософська проблема / Л. Фльорко // Соціогуманітарні проблеми людини. — 2006. — № 2. — С. 31–46.
5. Цой Н. А. Феномен интернет-зависимости и одиночество / Н. А. Цой // Социальные исследования. — 2011. — № 12. — С. 98–107.
6. Як соціальні мережі вбили людські стосунки? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.wisely.info/?p=229>.
7. Turkle Sherry. Alone Together : Why We Expect More from Technology and Less from Each Other / Sherry Turkle. — Amazon Digital Services, Inc., 2011. — 380 p.